

आर्थिक वर्ष २०८०/८१मा जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र नवलपरासी (व.सु.पू) कार्यालयबाट सम्पन्न कार्यक्रमहरुको विवरण



वार्षिक प्रतिवेदन

फोन न. ०७८-५५१४७

इमेलः dahcnp1980@gmail.com

Websit-dahcnawalpur.gandaki.gov.np



गण्डकी प्रदेश सरकार

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

स्वास्थ्य निर्देशनालय

जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, नवलपरासी (व.सु.पू)

बिषयसूची

पेज .न

पृष्ठभूमि- नवलपरासी जिल्लाको परिचय.....	१
नवलपरासी जिल्लामा आयुर्वेद संस्थाहरू.....	२
कार्यालयको भौतिक पूर्वाधारहरू.....	४
कार्यालयको दरबन्दी पदपूर्ति, कर्मचारी विवरण.....	४
निजी आयुर्वेद संस्थाको विवरण.....	५
विरामी तथ्याङ्क विवरण.....	६
सम्पादित प्रदेश सरकारबाट प्राप्त वार्षिक कार्यक्रमहरूको विवरण.....	७
सम्पादित संघिय सरकारबाट प्राप्त वार्षिक कार्यक्रमहरूको विवरण.....	१२
वार्षिक लक्ष्य / प्रगति विवरण	१८
संस्थाका नविनतम प्रयासहरू.....	१९
निष्कर्ष र सुझाव.....	२१
कार्यक्रम सम्बन्धि फोटोहरू.....	२२

परिचय

नेपालको गण्डकी प्रदेश अन्तर्गत पर्ने ११ जिल्लाहरूमध्ये नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व) एक को नेपालको संविधान २०७२ अनुसार साविकको नवलपरासी जिल्लालाई विभाजन गरी नवलपरासी (ब.सु.पूर्व) जिल्ला रहन गएको हो । सुस्ता देखि बर्द पूर्वको भाग यस जिल्ला अन्तर्गत पर्दछ । यो जिल्ला पहाडी र तराई भूभाग मिलेर बनेको छ । यो जिल्ला को पूर्वमा चितवन,पश्चिममा नवलपरासी (ब.सुस्ता पश्चिम) उत्तरमा पाल्पा र तनहु र दक्षिणमा भारत पर्दछ । यस जिल्ला को कुल क्षेत्रफल १३३१.१६ वर्ग कि.मि.क्षेत्रफलमा फैलिएको छ । जिल्ला को भू-संरचना तराईको समथर भूभाग देखि समुद्री सतह बाट १९२६ मिटर अग्लो पहाडहरू रहेका छन् । नेपालको जनगणना २०६८ अनुसार यस जिल्लाको जनसंख्या ३,११,६०४ रहेक छ । जसमा महिला १,६८,८२५ र पुरुष १,४२,७७९ रहेको छन् । यस जिल्लामा शहरी क्षेत्रमा बसोबास गर्ने जनसंख्या ७०.१४ प्रतिशत र ग्रामिण क्षेत्रमा बसोबास गर्ने जनसंख्या २९.८६ प्रतिशत रहेको छ र बसोबास गर्ने प्रमुख जातिहरूमा ब्राह्मण, क्षेत्री, मगर, थारु, गुरुङ्ग, कुमाल, कामि .दमै, ठकुरी, मुसहर आदि पर्दछन् । जातीय हिसाबमा पहाडी भेगमा मगर जातिको र नारायणी तट क्षेत्रमा थारु जातिको बाहुल्यता रहेको छ । यस जिल्लाको प्राकृतिक स्रोत र सम्पदाले पनि भरिपूर्ण रहेको छ । यहाँ तराईको खेति योग्य समथर भू-भाग, बनजंगल, जडिबुटी लगाएत फलाम खानी,चुनढुंगा भएका ठुला पहाडहरू रहेका छन् । यस जिल्लामा पर्ने प्रमुख नदीहरूमा नारायणी र कालिगण्डकी पर्दछ । त्यस्तै भरही खोला, कावासोती खोला, गिरुवारी खोला, विनयी खोला प्रमुख खोलाहरूमा पर्दछन ।

नवलपरासी जिल्लामा धार्मिक तथा पर्यटकीय महत्व बोकेको थुप्रै ऐतिहासिक स्थलहरू रहेको छन् । जसमा दाउन्ने देवी मन्दिर, मौलाकालिका मन्दिर, गजेन्द्र मोक्षधम, शास्वत धाम, अकलादेवी मन्दिर घुमारी घाट, लोसेधरा, धौवादी, देवचुली डाँड, अमलटारी आदि पर्दछन । यी धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलमा स्थानीय स्वदेशी तथा विदेशी भक्तजन तथा पर्यटकको घुइचो लाग्ने गर्दछ । यहाँ बसोबास गर्ने मानिसहरूको प्रमुख पेशा कृषि हो । यहाँ मुख्य रूपमा धान,गहु कोदो,केरा लगाएतका वलिहरूको उत्पादन हुन्छ ।

यस जिल्लाको पहाडी भेगमा उत्पादित सुठी, तेजपत्ता, हरो, वरो, लगाएतका जडिबुटीहरू स्वदेश तथा विदेशमा निर्यात हुने गर्दा जसले गर्दा हजारौ मानिसहरूलाई रोजगारी प्राप्त भएको छ । यस जिल्ला को प्रमुख औद्योगिक एवं व्यापारिक केन्द्रहरूमा दुम्कौली, भेडावारी, सर्दी, कावासोती पर्दछन । यस जिल्लालाई ८ वटा स्थानीय तहमा विभाजन गरिएको छ । जसमा ४ वटा नगरपालिका र ४

वटा गाउँपालिका पर्दछन् । यस जिल्लामा विभिन्न भौगोलिक वनावट, जातजाति, भाषा भाषी र धर्मलाम्बी मानिसहरुको बसोवास रहे पनि एकापसमा सौहार्दा बसोवास रहेको छ ।

क)नगरपालिकाहरु

कावासोती नगरपालिका

मध्यबिन्दु नगरपालिका

देवचुली नगरपालिका

गैडाकोट नगरपालिका

ख)गाउँपालिकाहरु

विनयी त्रिवेणी गाउँपालिका

हुप्सेकोट गाउँपालिका

बुलिगटार गाउँपालिका

बौदीकाली गाउँपालिका

कार्यालयका उद्देश्यहरु

- १ नागरिकरुलाई आधारभूत आयुर्वेद चिकित्सा सेवा निशुल्क रुपमा प्रदान गर्ने,
- २ विरामीको निशुल्क स्वास्थ्य परिक्षण तथा औषधि वितरण गर्ने
- ३ स्वास्थ्य प्रवर्धन,
- ४ जडिबुटीको प्रयोग, संरक्षण एवं प्रवर्द्धन गर्ने ।

कार्यालयका जिम्मेवारीहरु

- प्रदेश सरकार अन्तर्गत स्वास्थ्य निर्देशनालय मातहतको कार्यालयको रुपमा रही प्रदेश र स्थानीय तहसँग समन्वय, सहजीकरण, सहयोग एवं तोकिए बमोजिम प्रदेश निर्देशन भए अनुसार कार्यान्वयन गर्ने,
- निशुल्क विरामी परिक्षण तथा औषधि वितरण,
- दैनिक रुपमा योग, पंचाकर्म संचालन गरी नसर्ने रोग व्यवस्थापन गर्ने,
- स्थानीय सरकार र आयुर्वेद औषधालय विच समन्वय गर्ने,
- स्थानीय सरकार र आयुर्वेद औषधालय विच समन्वय गर्ने,



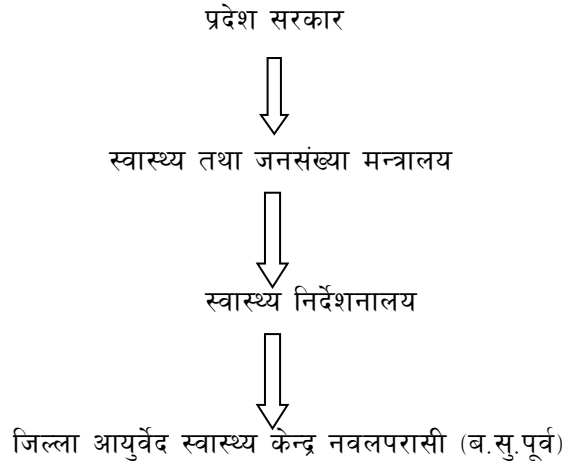
तस्विर:जिल्लाको नक्सा

- जिल्ला स्थित आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा प्रदान गर्ने सरकारी संस्था, निजी संस्था र कर्मचारीहरूको सुपरिवेक्षण, अनुगमन, नियमन तथा गुणस्तर सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- समुदायमा सस्थ प्रवर्धनका कार्यक्रमहरू अभियान संचालन गर्ने,
- स्थानीय स्तरमा उपलब्ध जडिबुटीको पहिचान, संरक्षण गर्ने र संकलन गरी औषधी निर्माण गरी वितरण गर्ने,
- संघीय र प्रदेश सरकारबाट तोकिएका कार्यहरू गर्ने,
- आर्थिक प्रशासनिक कार्य गर्ने ।

कार्यालयको संगठन संरचना र शाखाहरूको जिम्मेवारी

कार्यालयको संगठन संरचना

क) जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र नवलपरासी (ब.सु.पू)



कर्मचारी दरबन्दी

- आयुर्वेद चिकित्सक-१
- कविराज-१
- वैद्य-२
- सह-लेखापाल-१
- कार्यालय सहयोगी-२

चित्र नं. १.१ जिल्लामा आयुर्वेद संस्थाहरू

नक्सा नवलपरासी जिल्लाका गाउँपालिका र नगरपालिका

- १) जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र नवलपरासी
- २) गैँडाकोट आयुर्वेद औषधालय
- ३) रजहर आयुर्वेद औषधालय

- ४) कावासोती आयुर्वेद औषधालय
- ५) त्रिवेणी आयुर्वेद औषधालय
- ६) डेहगाउँ आयुर्वेद औषधालय
- ७) नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र बुलिंगटार
- ८) नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र हुप्सेकोट

कार्यालय भौतिक पूर्वाधार

क्र.सं.	कार्यालयको नाम	स्थापना मिति	जग्गाको क्षेत्रफल	भवनको विवरण (कच्ची/पक्की, आफ्नै/भाडा)	कम्पाउन्ड वाल्ड (छ, छैन)	स्टाफ क्वार्टर (छ, छैन / प्रयाप्त, अप्रयाप्त)	खानेपानीको व्यवस्था (छ, छैन)	सवारी साधन (छ, छैन, प्रयाप्त, अप्रयाप्त)	कैफियत
१	जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र	२०५२	२.५ कठ्ठा	पिल्लर बिनाको पक्क भवन आफ्नै	पुरा नभएको	छैन	छ	मोटरवाइक १ थान बिग्रेको	

दरबन्दी तथा पदपूर्तिको विवरण

क्र.सं.	पद	श्रेणी/तह	दरबन्दी	सेवा	समुह	पदपूर्ती		कैफियत
						स्थायी	करार	
१	आयुर्वेद चिकित्सक		१	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	१	०	
२	वरिष्ठ कविराज निरीक्षक		१	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	१	०	काज
३	वैद्य निरीक्षक		२	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	२	२	
४	लेखापाल		१	प्रशासन	लेखा	१		
५	ल्याब टेक्निसियन		१			०		
६	अ.न.मी.		१					करार
७	कार्यालय सहयोगी		२					करार
८	अभ्यंगकर्ता		२					करार

कर्मचारीको विवरण

कर्मचारी विवरण सबै आयुर्वेद संस्थाहरू, नवलपरासी

कार्यालयको नाम	ठेगाना	कर्मचारीको नाम	पद	तह	मोबाईल नं
गैडाकोट आ.औ	गैडाकोट नगरपालिका वार्ड नं ८	विष्णु पौडेल	व.कविराज निरीक्षक	सातौं	९८४५५९३८३९
		बिजुला गिरि	वैद्य	पाँचौं	९८४५०५२६१
		गोपाल प्र. सापकोटा	का.स		९८४५०९०७५
रजहर आ.औ	देवचुली नगरपालिका वडा नं. १६ देवचुली	कृष्ण शर्मा पौडेल	व.कविराज निरीक्षक	सातौं	९८४५२२५३०७७
		जमुना ढकाल	वैद्य निरीक्षक	छैटौं	९८४५०५२०६१
		सविता शर्मा	वैद्य	पाँचौं	९८६९९५३६८५

		रामु चालिसे	का.स	स्थायी	९८४५३२२५५७५
कावासोती आ. औ.	कावासोती न.पा.८	नवराज पौडेल	कविराज	सातौं	९८४७१४४१५०
		गोविन्दराज पौडेल	वैद्य	छैटौं	९८४७८७१२१४
		शर्मिला ढकाल	का.स	करार	९८६७३८४९८४
त्रिवेणी आ. औ.	त्रिवेणी न.पा.	राजेन्द्र प्रसाद राय	कविराज	सातौं	९८४७२१०१२२
		राजेश कुमार यादव	वैद्य निरीक्षक	छैटौं	९८४२७४३६१०
		भागवेन्द्र उपाध्याय	का.स	करार	९८४७९२४९९
		निशा गुरुङ	का.स	करार	९८६३६०१९७०
डेढगाउँ आ.औ.	डेढगाउँ गा.पा	पुष्पा तिवारी	कविराज	करार	
		निर्मला कुमारी बि.सी	वैद्य	चौथौं	९८६७९४१९७१
		बिन्दु भण्डारी	का.स	करार	
जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र	मध्यविन्दु न.पा.	डा. सुजता शर्मा	आयुर्वेद चिकित्सक	आठौं	९८५७०५५१४८
		गोकुल पराजुली	व.कविराज निरीक्षक	सातौं	९८४७४३५३६०
		विष्णु प्रसाद ढकाल	वैद्य निरीक्षक	छैटौं	९८४७०७३८१८
		डिलाराम कँडेल	वैद्य निरीक्षक	छैटौं	९८४७५३९९५५
		भिम बहादुर राना मगर	सह लेखापाल	चौथो	९८६३५२७२२४२
		विद्यादेवी चापागाँई	ल्याव टेक्निसियन	करार	९८६९६८११४०
		तुलसी के.सी	अ.न.मी	करार	९८१७१७५६३४
		दुर्गा उप्रेती	का.स	करार	९८४७४४६२१६९
		चित्र बहादुर मिदुङ	का.स.		
		सुसित्र भण्डारी	अभ्याङ्गकर्ता	करार	
		रोशन कुमार	अभ्याङ्गकर्ता		

निजी र सामुदायिक आयुर्वेद स्वास्थ्य संस्थाको विवरण

१. रजहर सामुदायिक प्राकृतिक चिकित्सालय देवचुली
२. सम्बोधन आयुर्वेद फर्मा २ गैँडाकोट
३. सोलुसन आयुर्वेद गैँडाकोट २
४. दिर्धजीवन आयुर्वेद कावासोती
५. सदिक्षा आयुर्वेद भर्मा कावासोती
६. आचार्य आयुर्वेद क्लिनिक कावासोती
७. विनिता आयु फर्मा अरुणखोला
८. संगीता होमियो फर्मा अरुणखोला
९. गंगा आयुर्वेद
१०. सुर्दशन आयुर्वेद फर्मा
११. सुयोग आयुर्वेद फर्मा
१२. आशा किरण आयुर्वेद

बिरामी तथ्यांक

संस्थाबाट बार्षिक रुपमा सेवा लिनेको संख्या - प्रमुख १० रोग अनुसार

क्र.स.	रोगको नाम	संख्या	कैफियत
१	उदर रोग	२४१०	
२	अम्लपित्त	१६५६	
३	सन्धिवात	८२१	
४	अर्श	४०३	
५	कास	३५८	
६	उच्चरक्तचाप	३५३	
७	मधुमेह	३११	
८	कटिशूल	१८७	
९	श्वास	१६१	
१०	स्वेतप्रदर	१६०	

ल्याब सेवा लिनेको संख्या (बार्षिक)

क्र.स.	परिक्षणसेवा/	संख्या	कैफियत
१	Hematology	३४१	
२	Biochemistry	१५८५	
३	Microbiology	२३	
४	Paracitology	१८९	
५	Cerology	२३९	
६	जम्मा	२३७७	

SERVICE DELIVERY STATISTICS OF DAHC

SN	particulars	No of Patients
1	Total OPD patient	8994
2	Nagarik well being program	9381
3	Total number of lactating mother received Satavari from DAHC	149
4	Total number of Geriatric patient for special care	275
5	Total patients of Panchakarma and Purvakarma	2721
6	lab service	2377
7	Corporate yog	149
8	Healthy lifestyle Program	129
9	Therapeutic yog	392
10	Jestha nagarik Arogya program	233
11	surgery	2
12	USG	332
13.	Other ayurved service progms	326
14.	Total	25460

नवलपरासी जिल्लाका आयुर्वेद सेवाग्राही विवरण

क्र .सं.	सेवाग्राही	गैंडाकोट आ.औ .	रजहर आ.औ .	कावासोती आ.औ .	त्रिवेणी आ . .औ	डेढगाउँ आ.औ .	जि.आ . के.स्वा	जम्मा
१.	OPD बिरामी	८५६३	७५०७	७९९७	४७६०	४०४०	८९९४	४०९८१
२	नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र कार्यक्रम /	३०	३५	२५	३०		९३८१	९५०१
३	स्तनपायी आमा सेवा	९०	१३६	१४४	११२	८०	१४९	७११

क्र.स.	कार्यक्रम							
४	जेष्ठ नागरिक स्वास्थ्य प्रवर्धन कार्यक्रम	६८४	७३३	२१२	८६४	२९४	२७५	३०६२
५	पंचकर्म कार्यक्रम	८४७	५९८	१३७५	९	९३६	२७२१	६४८६
६	निशुल्क स्वास्थ्य शिविर	३४३	३३५	२३५				९१३
७	स्वास्थ्य प्रवर्धनका लागि जीवनशैली परिवर्तन तथा योग			५३			१२९	१८२
८	स्वस्थ जीवन कार्यक्रम/कर्पोरेट योग						१४९	१४९
९	उपचारात्मक योग				४३		३९२	४३५
१०	अन्य आयुर्वेद सेवा कार्यक्रम	२३१	४२६	१९३	४०४	२८	३३२	१६१४
११	भिडियो एक्सरे						३३२	३३२
१२	शल्य चिकित्सा						२	२
१३	जेष्ठ नागरिक आरोग्य सेवा कार्यक्रम						२३३	२३३
१४	प्रयोगशाला परिक्षण						२३७७	२३७७
१५	गाउँ घर तथा शहरी क्लिनिक	२०४३	२४९९	१०४९	८६४	२९४		७०७५
	जम्मा	१२८३१	१२२६९	१०४०३	७०८६	५६७२	२५४६०	७३७२१

नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्रहरू

(क) नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र संख्या - २

१. नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र बुलिंगटार
२. नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र हुप्सेकोट

(ख) आयुर्वेद संस्था नभएको पालिका संख्या - ०

नागरिक आरोग्य केन्द्रबाट सेवा लिनेको विवरण

क्र.स.	सेवा	सेवाग्राही संख्या
१	स्वस्थ जीवन कार्यक्रम	४३६१

२	योग	२०८०
३	स्तनपाई	२७८
४	जेष्ठनागरिक	१९३९
५	पंचकर्म पुर्बकर्म	१०७५
६	घरभेट संख्या	९९३
७	अभियानकर्ता	२०७

नागरिक आरोग्य कार्यक्रम (नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र स्थापना र जिल्ला नागरिक आरोग्य समित गठन

सि.न.	केन्द्र/सति गठन	पालिका	वार्ड	समिति	वार्ड	नागरिक
१	जिल्ला नागरिक आरोग्य	नवलपरासी व.सु.पू			-१	
२	नगरस्तरीय आरोग्य	गैंडाकोट नगरपालिका			-१	
३	नगरस्तरीय आरोग्य	देवचुली नगरपालिका			-१	
४	नगरस्तरीय आरोग्य	कावासोती नगरपालिका			-	
५	नगरस्तरीय आरोग्य	मध्यबिन्दु			वडा न.१०	
६	पालिकास्तरीय आरोग्य	हुप्सेकोट गाउँपालिका			१२ वटा	नागरिक
७	पालिकास्तरीय आरोग्य	बुलिंगटारगाउँपालिका			६ वटा	नागरिक
८	पालिकास्तरीय	विनयी त्रिवेणी गाउँ			-	
९	समिति गठन नभएको	बौदिकाली गाउँपालिक			-	

बार्षिक कार्यक्रम र बजेटको लक्ष्य र प्रगति विवरण

क्र.सं.	सम्पादित कार्यक्रमको नाम	सम्पादन गरेको स्थान	कार्य सम्पन्न विवरण	सेवाग्राही र लाभग्राही संख्या	खर्च बजेट रु. हजारमा	बार्षिक स्वीकृत बजेट रु. हजारमा
१	संगठित रुपमा योग सञ्चालन (Corporate Yoga)	अरुणखोला स्थित सम्पूर्ण सरकारी कार्या त्रिबेलय,बौदिकाली गाउँपालिका,बुलिंगतार	कार्यालयका कर्मचारी तथा शिक्षकहरूलाई कार्यालय समयमा निरन्तर बसाईबाट हुने तनाब व्यवस्थापन, कम्मर दुखाई, वातव्याधि, आदिको रोकथाम एवं	कार्यक्रममा सहभागी संख्या:१४९	१५७.२	१६०

			व्यवस्थापनका लागि office योग को रुपमा कुर्चीमै बसी गर्न सकिने योग आसन, प्राणायामहरूको अभ्यास गराएको । संगठित रुपमा योग पोष्टर बनाएको			
२	पंचकर्मपूर्वकर्म / सामग्री) कार्यक्रम खरिद, संचालन एवं व्यवस्थापन		पंचकर्मको लागि आवश्यक सामग्री खरिद गरिएको ।	२७२१	२२९	२४०
३	क्षारसुत्र कार्यक्रम (सामग्री खरिद तथा सञ्चालन एवम् व्यवस्थापन)		क्षारसुत्रको सामग्रीहरू खरिदक ,संचालन व्यवस्थापन	४०३		६००
४	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूका लागि आयुर्वेद सम्बन्धी अभिमुखीकरण	जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र नवलपरासी	मध्यबिन्दु नगरपालिकामा रहेका महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका हरूलाई आयुर्वेद सेवा प्रवाह सम्बन्धमा अभिमुखीकरण गराएको ।	जम्मा १०८	३००	३००
		बौदिकाली गाउँ पालिका	बौदिकाली गाउँपालिका महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूलाई महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूका लागि आयुर्वेद सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम दिएको ।			
		विनयत्रिवेणी गाउँपालिका	विनयत्रिवेणी गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न वडाका महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूलाई महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूका लागि आयुर्वेद सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम दिएको ।			
५	स्थानीय तहको सहकार्यमा परम्परागत स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई स्थानीय जडीबुटीहरूको पहिचान, संरक्षण, प्रयोगका लागि अभिमुखीकरण कार्यक्रम पुस्ता / हस्तान्तरण	बुलिंगटार गाउँ पालिका	परम्परागत स्वास्थ्यकर्मीहरूको ज्ञान तथा सिपको अभिलेखीकरण गरी नवलपरासी जिल्लामा पाइने प्रमुख जडीबुटीहरूको नाम विवरण सहितको सूची तयार गरेको ।	७९ जना सहभागी	१६०	१६०
		विनयीत्रिवेणी गाउँपालिका	विनयी त्रिवेणी गौपालिका २ अन्तरगत परम्परागत स्वास्थ्यकर्मी तथा किसानहरूलाई जडीबुटी सम्बन्धि अभिमुखीकरण गरियोको।			
६	स्वास्थ्य प्रवर्द्धनका लागि जीवनशैलि परिवर्तन कार्यक्रम तथा योग		आयुर्वेदमा उल्लेख भएका स्वास्थ्य जीवनशैली योग अभ्यास सम्बन्धी जानकारी प्रदान गरी आफ्नो स्वास्थ्य प्रवर्द्धनका लागि उपयोगमा ल्याउन प्रेरणा प्रदान गरियो ।		४४८	४५०
		देवचुली नगरपालिका	आयुर्वेद सिद्धान्तमा आधारित स्वस्थ			

		वडा न ९,१०	जीवनशैली र योग सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन विधि सहितको विषयवस्तु तयार गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरियो			
		हुप्सेकोट गाउँपालिका	आयुर्वेद सिद्धान्तमा आधारित स्वस्थ जीवनशैली र योग सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन विधि सहितको विषयवस्तु तयार गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरियो ।	१२९ जना सहभागी		
		बुलिगटार गाउँपालिका	नसर्ने रोगको व्यवस्थापनका लागि आयुर्वेदिय जीवनशैली आहार विहार योग सम्बन्धि कक्षा संचालन विभिन्न योग अभ्यास गरियो र कार्यक्रममा २८ जना सहभागीहरूको Blood Sugar Test गरिएको थियो ।			
		बौदिकाली गाउँपालिका	नसर्ने रोगको व्यवस्थापनका लागि आयुर्वेदिय जीवनशैली आहार विहार योग सम्बन्धि कक्षा संचालन विभिन्न योग अभ्यास गरियो			
७	प्रयोगशाला संचालनका लागि आवश्यक पर्ने उपकरण, रिजेन्ट र किट खरिद		प्रयोगशालाको लागि आवश्यक किटहरू खरिद गरिएको		२३७७	१५०
८	ज्येष्ठ नागरिक आरोग्य सेवा कार्यक्रम	गैंडाकोट नगरपालिका	जेष्ठ नागरिकको स्वास्थ्य परीक्षणका, सुगर परीक्षण साथै आयुर्वेद औषधीहरू अश्वगन्धा चूर्ण, महानारायण तेल,सर्पगन्ध घन वटी योगराज गुगुल, चन्द्रप्रभावबटी सितोपलादी चूर्ण आदि औषधि खरिद गरि निःशुल्क वितरण गरियो ।	२३३	२४०	२४०
		हुप्सेकोट गाउँपालिका वडा ४ र ६	जेष्ठ नागरिकको स्वास्थ्य परीक्षण गरी आयुर्वेद औषधीहरू अश्वगन्धा चूर्ण, महानारायण तेल, अविपत्तिकर चुर्ण त्रिफला चुर्ण , योगराज गुगुल, चन्द्रप्रभावबटी सितोपलादी चूर्ण आदि औषधि खरिद गरि निःशुल्क वितरण गरियो ।			
		विनयी त्रिबेणी गाउँपालिका	जेष्ठ नागरिकको स्वास्थ्य परीक्षण गरी आयुर्वेद औषधीहरू अश्वगन्धा चूर्ण, महानारायण तेल, अविपत्तिकर त्रिफला चुर्ण , योगराज गुगुल, चन्द्रप्रभावबटी सितोपलादी चूर्ण आदि औषधि खरिद गरि निःशुल्क वितरण गरियो ।			
		बुलिगटार गाउँपालिका	जेष्ठ नागरिकको स्वास्थ्य परीक्षण गरी आयुर्वेद औषधीहरू अश्वगन्धा चूर्ण,			

			महानारायण तेल, अविपत्तिकर चूर्ण त्रिफला चूर्ण, योगराज गुगुल, चन्द्रप्रभावबटी सितोपलादी चूर्ण आदि औषधि खरिद गरि निःशुल्क वितरण गरियो । सुगर जाँच पनि गरियो			
९	विद्यालय आयुर्वेद तथा योग शिक्षा कार्यक्रम	मध्यबिन्दु नगरपालिका बु.हुप्सेकोट गाउँपालिका,	माध्यमिक तहको सामुदायिक तथा निजि प्रधास्वास्थ्य शिशाक,नाध्यापक लाई ४ विधालय , दिने योग तालिम दिएको आयुर्वेद तथायोग शिक्षा पुस्तक वितरण गरिएको	२४	१३४.६	१५०
१०	प्रयोगशाला सेवा लगायत आधारभूत तथा अत्यावश्यक औषधी, रिएजेन्ट लगायतका स्वास्थ्य सामग्री खरिद		२३ प्रकारका निशुल्क वितरण गरिने आधारभूत अत्यवश्यक औषधिहरू खरिद गरिएको ।	२३७७	१५०	१५०
११	स्वस्थकर जीवनशैली पर्वाधनमा गृहणीहरूकालागि भान्सा सुधार कार्यक्रम	गैंडाकोट नगरपालिका ,देवचुली नगरपालिका	स्थानीय औषधालय र नगरपालिकासंग समन्वयगरि कार्यक्रम संचालन गरिएको ।कार्यक्रममाआहाबिधि ,स्वस्थकरखानपान जीवनशैली विषयमा प्रशिक्षण तथा अन्तरक्रिया संचालन		१९५.६	२००
१२	आयुर्वेद संस्था हरूमा MSS संचालन	कार्यालय	न्यूनतम सेवा मापदण्ड मा भएको चेकलिस्ट अनुसारको मन्त्रालय ,स्वस्थ्य निर्देशनालय ,आयुर्वेद चिकित्सक ,कार्यालयका कर्मचारीको उपस्थितिमा लेखाजोखा तथा कार्ययोजना अनुसारको सामग्री खरिद		२९५.३	३००
१३	नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्रतथा औषधालयका कर्मचारीहरूलाई स्थलगत अनुशिक्षण	६ औषधालय र २नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र	आयुर्वेद स्वास्थ्य सुचना व्यवस्थापन प्रणाली ,पंचकर्म पुर्वाकर्म लगाएतका		७१.९	८०
१४	ट्राफिक प्रहरीलाई नश्य तथा जलनेती संचालन	रजहर प्रहरी चौकी ,जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रको योगहल	जिल्ला ट्राफिक कार्यलयसंग सम्न्वय गरि ट्राफिक प्रहरीहरूलाई वतावारनीय स्वास्थ्य,योग ,नश्य,जलनेती क्रिया संचालन	४०	११९.४	१२०

संघीय सरकारबाट प्राप्त शसित तर्फ बार्षिक कार्यक्रम र बजेट रु.२४४३००० अन्तर्गत सम्पादन गरेका कार्यक्रमको बिबरण

सम्पादित कार्यक्रमको नाम	सम्पादन गरेको स्थान	कार्य सम्पन्न विवरण	सेवाग्राही र लाभग्राही संख्या	खर्च बजेट रु. हजारमा	बार्षिक स्वीकृत बजेट रु. हजारमा
प्रयोगशाला संचालन	कार्यालय	१ जना ल्याब टेक्सिसियन करार सेवा भर्ना गरी ल्याब सेवा संचालन गरिएको	२३७७	३२४	३२४
औषधी खरिद		उपदेश हर्बल कम्पनीबाट ६ लाख ४८ हजार मुल्यको औषधिहरु खरिद गरी सेवा ग्राहीलाई वितरण गरिएको	८९९४	६४८	६४८
जेष्ठ नागरिकको लागि स्वास्थ्य प्रवर्द्धन सेवा कार्यक्रम(व्यवस्थापन खर्च)		कार्यालयमा नियमित उपचारमा आउने जेष्ठनागरिकहरुलाई रसायन औषधि अश्वगन्धा चूर्ण वितरण गरिएको साथै पूर्वकर्म सेवा स्नेहनश्वेदन सेवा दिएको ।,	२७५	२०	१९.७३
विद्यालय आयुर्वेद तथा योग शिक्षा कार्यक्रम	मध्यबिन्दु नगरपालिका शिक्षासमन्वय गरि साखा संग २ सामुदायिक , २ निजि विद्यालयका प्रधानाध्यापक, स्वास्थ्य शिक्षक र महिला र पुरुष बिधार्थीलाई ४ दिने तालिम संचालन गरिएको	लाभान्वित सहभागी संख्या -१६ जना कार्यक्रममा विद्यार्थी तथा शिक्षक शिक्षिकालाई विभागले तयार गरेको Module For Ayurveda and Yoga Education at school मा आधारित रहि कार्यक्रम सम्वन्धमा अभिमुखिकरण गराएको थियो ।	८	६५	६५
पञ्चकर्मपूर्वकर्म सेवा / कार्यक्रम		२ जना अभ्यङ्कर्ता करार सेवामा राखी नियमित पूर्वकर्म सेवा संचालन गरिएको ।	२७२१	४५३.९	४५४
स्तनपायी आमालाइ मातृशिशु सुरक्षार्थ दुग्धवर्द्धक तथा अन्य औषधि वितरण कार्यक्रम(व्यवस्थापन खर्च)		स्तनपायी आमालाइ मातृशिशु सुरक्षार्थ दुग्धवर्द्धक औषधि सतावरी चूर्ण दशमूल तेल निःशुल्क वितरण गरिएको ।	१४९	३९.१८	४१
नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र तथा अभियान संचालन खर्च		२ वटा नागरिक आरोग्य सेवाकेन्द्रका कर्मचारी बैद्य २ जना करार सेवाका कर्मचारीलाई तलब वितरण गरिएको ।,आरोग्यसमिति,अभिमुखीकरण,नागरिक आरोग्य अभियान संचालन	९३८१	८९०	८९१
जम्मा				२४४०.६	२४४३

आर्थिक ब्यबस्थापन

बजेट	विनियोजित बजेट	निकासा बजेट	बजेट खर्च %	बेरुजु फर्छ्यौट	
				जम्मा आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१ मा फर्छ्यौट
सर्शत अनुदान	२४४३०००	२४४०६५१	९९.९९	०.००	०.००
सामानिकरण अनुदान	१३७४३०००	११३९५९१६.६८	८२.९२	०.००	०.००
विशेष अनुदान	-	-	-		
जम्मा	१६१८६०००	१३८३६५६७.६	८५.४८		शुन्य बेरुजु

अनुसूचि -२(भौतिक तथा वित्तीय प्रगति- आयुर्वेद तर्फको) अनुसारका मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरु

(संघ शसर्त अनुदान)

१)	पचकर्म तथा पुर्बकर्म कार्यक्रम तलब	२२५२२	पटक	१	४५४	४५३.९	१००	९९.९९
२)	औषधी खरिद	२२५२२	पटक	१	६४८	६४८	१००	१००
३)	विधालय आयुर्वेद तथा योग शीक्षा कार्यक्रम	२२५२२	पटक	१	६५	६५	१००	९९.९
४)	नागरिक अरोग्य केन्द्र, अभियान संचालन	२२५२२	पटक	१	८९१	८९०	१००	९९.९८
५)	प्रयोगशाला सन्चालन	२२५२२	पटक	१	३२४	३२४	१००	१००
६)	स्तनपाई आमालाई मातृशिसु सुरक्षार्थ दुग्धबर्धक औषधि वितरण	२२५२२	पटक	१	४१	३९.१८	१००	९५.५६
७)	जेष्ठ नागरिकको लागि स्वास्थ्य प्रवद्धन सेवा कार्यक्रम	२२५२२	पटक	१	२०	१९.७३	१००	९९.९९

(समानिकरण अनुदान - पुजीगत)

कार्यक्रम कोड	कार्यक्रम (पुजीगत खर्च)	शिर्षक	एकाइ	परिमाण	बजेट (रु. हजारमा)	बजेट खर्च रकम	भौतिक प्रगति %	वित्तीय प्रगति %	कैफियत
	१)कार्यालयको लागि आवश्यक मेशिनरी औजार खरिद				२५०	२५०	१००	१००	
	२)कार्यालयको लागि आवश्यक फर्निचर एवं फर्निसिंग				२५०	२५०	१००	१००	
	३)पंचकर्म हल निर्माण				२०००	१३६८	१००	६८.४	
	४)कार्यालय भवनको मर्मत तथा सम्भार				५००	४९८	१००	९९.६	
	पुजीगत जम्मा :				३०००	२३६५	१००	७८.८३	

(समानिकरण अनुदान-चालू)

कार्यक्रम कोड	कार्यक्रमको नाम	शिर्षक	एकाइ	परिमाण	बजेट (रु. हजारमा)	बजेट खर्च रकम	भौतिक प्रगति %	वित्तीय प्रगति %	कैफियत
	१) आधारभूत तथा अत्यावश्यक औषधि खरिद	२२५२२	पटक	३	१५०	१५०	१००	१००	
	२) क्षारसुत्र कार्यक्रम(सामग्री खरिद तथा संचालन एबम व्यवस्थापन)	२२५२२	पटक	३	४८०	४४८	१००		
	३)स्वास्थ्य प्रवद्रनका लागि जीवनशैली परिवर्तन कार्यक्रम तथा योग	२२५२२	पटक	५	४५०	४४८.७	१००	१००	
	४) पंचकर्म/पुर्वकर्म कार्यक्रम(सामग्री खरिद ,संचालन एवम व्यवस्थापन	२२५२२	पटक	१	२४०	२२९.४८	१००	९५.६१	
	५) प्रयोगशाला संचालनको लागिआवस्यक पर्ने उपकरण,रियजेंट र किट खरिद	२२५२२	पटक	३	१५०	१५०	१००	१००	
	६)स्थानीय तहको सहकार्यमा परम्परागत स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई जडीबुटीहरूको, पहिचान, संरक्षण, प्रयोगका लागि अभिमुखीकरण कार्यक्रम	२२५२२	पटक	२	१६०	१६०	१००	१००	
	७)जेष्ठ नागरिक अरोग्य सेवा कार्यक्रम	२२५२२	पटक	६	२४०	२४०	१००	१००	
	८)महिला स्वास्थ्यस्वयंसेविकाहरूका	२२५२२	पटक	३	१६०	१४३.९	१००	१००	

लागि आयुर्वेद सम्बन्धि अभिमुखीकरण									
९) संगठित रूपमा योग	२२५२२	पटक	२	१६०	१५७.२	१००	९९.२		
१०) बिद्यालय आयुर्वेद तथा योग शिक्षा	२२५२२	पटक	३	१५०	१३४.६	१००	८९.७३		
११)स्वस्थकर जीवनशैली पर्वधनमा गृहणीहरूका लागि भान्सासुधार कार्यक्रम	२२५२२	पटक	२	२००	१९५.६	१००	९७.८		
१२)नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र तथा औषधालयका कर्मचारीहरूलाई स्थलगत अनुशिक्षण	२२५२२	पटक	३	८०	७१.९	१००	९०		
१३)ट्राफिक प्रहरीहरूलाई नशय तथा जलनेती क्रिया संचालन	२२५२२	पटक	१	१२०	११९.४	१००	९९.५		

बार्षिक लक्ष्य अनुसार सम्पादन हुन नसकेका कार्यक्रमहरू

क) कार्यालयलाई प्रदेशबाट प्राप्त सम्पादन हुन नसकेका कार्यक्रमहरूको बिबरण

क्र स	कार्यक्रम शिर्षक	सम्पादन हुन नसकेका कार्यक्रमहरूको बिबरण	गरिएका प्रयासहरू	सम्पादन हुन नसकेका कारणहरू	कैफियत
		नभएको			

ख) कार्यालयलाई संघीय सरकारबाट प्राप्त सम्पादन हुन नसकेका कार्यक्रमहरूको बिबरण

क्र स	कार्यक्रम शिर्षक	सम्पादन हुन नसकेका कार्यक्रमहरूको बिबरण	गरिएका प्रयासहरू	सम्पादन हुन नसकेका कारणहरू	कैफियत
		नभएको			

माहामारी ब्यबस्थापनमा गरिएका प्रयासहरू

रोगलाई फेरी कहिल्यै उत्पन्न हुन नदिने किसिमका अपुनर्भव चिकित्सा जस्तै अग्निकर्म, क्षारकर्म, पञ्चकर्म, योग आदि।

रोगको रोकथाम तथा निवारण स्थानिय स्रोत साधनबाटै प्रयोग गर्न जोड दिने हुनाले स्वास्थ्य क्षेत्रमा आर्थिक भार कम गर्न मद्दत पुगे योग, ध्यान, सद्वृत्त/सदाचार पालनबाट स्वस्थ व्यक्ति स्वस्थ समाज र आदर्श विचारहरूको विकास हुने।

स्वास्थ्य रक्षात्मक प्रवर्धनात्मक र उपचारात्मक उपायको अवलम्बन एकै संस्थाबाट हुनु

समस्या तथा चुनौतीहरू

जिल्ला तहबाट प्रदान गरिने न्युनतम सेवाका लागि अति आवश्यक विभिन्न स्रोत साधन तथा भौतिक संरचनाको

अभाव जस्तै व्यवस्थित योगहल, आवास, भण्डार औषधि निर्माणशाला आदि।

जनशक्तिको अपर्याप्ता

औषधिको अभाव

चारपाग्रे सवारी साधनको अभाव

विमामा आवद्ध नहुनु

कार्यालयका नियमित बैठक निर्णय

हेरेक महिनाको १ गते कार्यालयको नियमिति बैठक तथा विभिन्न निर्णयहरू गरिएको।

संस्थाका नविनतम प्रयासहरू

१. भिडियो एक्सरे सेवा संचालन गरि हरेक मंगलबार रेडियो लोजिस्टद्वारा सेवा प्रदान गरिएको
२. स्थानीय जडीबुटी संकलन गरी औषधि निर्माण (पंचकर्म/पुर्बकर्मको लागि)
३. piles, fissure, fistula को उपचारको लागि क्षारसूत्रसेवा संचालन गरिएको
४. कार्यालयको परिसरमा सिसिक्यामरा जडान गरिएको
५. प्रयोगशाला अन्तर्गत त्,ज्दबज्ञत्र संचालन(निजि संस्था संग समन्वय गरि कम मुल्यमा)
६. पंचकर्म पुर्बकर्म सेवामा बिरामीहरूको लागि टोकन प्रणालीको ब्यबस्था गरिएको
- ७। नागरिक आरोग्यकेन्द्र समितिहरु,समुहहरु गठन गरिएको र अभिमुखीकरण संचालन गरिएको
८. बिरामीहरूको लागि सानो पुस्तकालयको स्थापना गरिएको
९. ड्रेसिंग ,टाका फुकाल्ने ,नेबुलाईजार सेवा संचालन मा ल्याइएको

विविध

कार्यालयका प्रमुख उपलब्धीहरू

कार्यक्रम कार्यान्वयन एवं सेवा प्रवाहका सबल पक्षहरू :

क्र.सं.	सबल पक्षहरू
१	लक्ष्य अनुसार कार्यक्रमहरू सफलतापूर्वक सम्पन्न गर्नु । Team Work को भावना विकास हुनु । कर्मचारीहरूले आफ्नो जिम्मेवारी अनुसार कार्य गर्नु । सम्बन्धित पक्षसंग समन्वय गरी कार्य गर्नु । तालुक कार्यालयबाट नियमन तथा निर्देशन गर्नु ।
२	नागरिक आरोग्य सेवाकेन्द्र स्थापनाबाट तल्लो तह सम्म आयुर्वेद सेवा पुगेको छ ।
३	आयुर्वेदको प्रचार प्रसार र गुणस्तरीय आयुर्वेद सेवामा विश्वास बढेको छ ।
४	प्रत्यक्ष जनसरोकार राख्ने विषयहरू जस्तै स्वास्थ्य जीवनशैली कार्यक्रमलाई जति सक्दो पहुँच बढाउन T.V, FM, Online, पत्रपत्रिका क्यालेण्डरको माध्यमबाट सुचना सामाग्रीहरू प्रकाशित गरिएको ।
५	ल्याब सेवा सञ्चालन गरिएको ।
६	नसर्ने रोग रोकथाम र व्यवस्थापनका लागि स्थानिय निकायहरूसंग समन्वय गरी गतिविधिहरू संचालन गरिएको ।
७	समग्र आयुर्वेद सेवाप्रति सरोकारवालाहरूको ध्यानाकर्षण भएको र जनचासो बढेको ।

कार्यक्रम कार्यान्वयनमा आइपरेका समस्या, समस्या समाधानका लागि गरिएका उपाय तथा जिम्मेवार तह

क्र.सं.	क्षेत्र	कार्यक्रम कार्यान्वयनमा आइपरेका समस्याहरू	समस्या समाधानका लागि गरिएका उपाय	जिम्मेवार तह
१		सवारीसाधनको कारण दुर्गम स्थानमा कार्यक्रम गर्न नसकिएको ।	सम्बन्धित निकायमा जानकारी, पत्राचार गरिएको	
२		बजेट कम विनियोजनको कारण धेरै	सम्बन्धित निकायमा जानकारी, पत्राचार गरिएको	

		area coverage गर्न नसकिएको ।		
३		कार्यालय भवनको भौतिक अवस्था	सम्बन्धित निकायमा जानकारी, पत्राचार गरिएको	
४		कर्मचारीलाई नियमित तालिमको अभाव	सम्बन्धित निकायमा जानकारी, पत्राचार गरिएको	
५		जनशक्ति अभाव	सम्बन्धित निकायमा जानकारी, पत्राचार गरिएको	
६		संक्रमणजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापनमा समयस्या	मन्त्रालयलाई यस विषयमा अवगत गरिएको साथै समाधानको लागि पहल गरिएको	

सिकिएका पाठहरू

आयुर्वेद सेवा कार्यक्रम सञ्चालनले गर्दा जनमानसमा आयुर्वेद चिकित्सा सेवा प्रति व्यापकता आएको ।

कार्यक्रम समयमा नै गर्नुपर्ने ।

समुदाय को आवश्यकता मा बढी केन्द्रित हुनुपर्ने ।

कम श्रोत साधनमा रहिकन आयुर्वेदका कार्यक्रमहरूलाई जनस्तरसम्म पुऱ्याउन सफल ।

स्थानिय निकाय र गैर सरकारी संस्थाहरूसँगको समन्वय ।

भावी कार्य योजना

पंचकर्म सेवालाई अझ विस्तार गर्ने

शल्य चिकित्सालाई निरन्तरता दिने

नागरिक आरोग्य कार्यक्रमलाई आझ प्रभावकारी बनाउने

नमुना जडीबुटी उद्यान निर्माण गर्ने

गाउँघर तथा सहरी क्लिनिक संचालन गर्ने

अन्तरंग सेवा संचालन गर्ने

उपचारात्मक योग सेवालाई अझ प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्ने

निष्कर्ष र सुझाव

आ.व.८०/८१ मा संचालन हुने गरि निर्माण गरिएको वार्षिक स्वीकृत कार्ययोजना अनुसार वार्षिक लक्षित कार्यक्रमहरू निर्धारित समयमा सम्पन्न गरिएको छ । यस आ.व. मा वित्तीय प्रगति ८५.४८ र भौतिक प्रगति १०० % हासिल गरिएको छ। कार्यालयले धेरै नया सेवाहरू विस्तार गरेको छ।तिन तहका सरकार र अन्य सस्थाहरू बीच समन्वय गरि कार्यक्रम संचालन गरिएको छ ।कार्यक्रम संचालन र समन्वयको लागि व्यवस्थापन समितिबाट राम्रो सहयोग भएको छ। कार्यालयको आफ्नो सवारी साधन नभएको हुदा आयुर्वेदको सेवाबाट वन्चित दुर्गम गाउका जनतालाई सेवा पुर्याउन कठिन भएको छ। आयुर्वेद सेवा कार्यक्रमलाई अझ प्रभावकारी बनाउनको लागि कार्यक्रममा बजेट वृद्धि गर्नु पर्ने देखिन्छ।

बार्षिक सम्पादित कार्यक्रमहरुको फोटोहरु



ट्राफिक प्रहरीहरुलाई नशय तथा जलनेती



नागरिक आरोग्य अभियान



जेष्ठ नागरिक आरोग्यसेवा



गृहणीहरुका लागि भान्सा सुधार



जडीबुटी सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम





पंचकर्म पूर्वकर्म कार्यक्रम